

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

**Teze bakalářské práce
Zhodnocení projektu Karta sociálních systémů**

autor: Petra LANGOVÁ

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

sKarty byly Ministerstvem práce a sociálních věcí zavedeny v roce 2012 jako nový způsob výplaty nepojistných sociálních dávek, díky kterému mělo dojít k omezení deficitu veřejných rozpočtů a snížení státních výdajů. Díky sKartám mělo dojít nejen k úspoře nákladů spojených s výplatou poštovní poukázkou, ale zároveň ke zvýšení kontroly a účelovosti čerpání dávek, zejména v oblasti týkající se osob nepřizpůsobivých, problematických, pobírajících dávky hmotné nouze. Tento záměr vlády by byl jistě přinesl své ovoce, kdyby se jednalo o bezplatný produkt garantovaný státem. Protože šlo naopak o další, Českou spořitelnou zpoplatněný bankovní produkt, který byl navíc žadatelům o dávky ze strany úřadu nucen a nereflektoval na jejich potřeby, nebyl řádně připraven a propracován, nebylo původně zamyšleného cíle dosaženo. Naopak, vzhledem k odmítavému postoji občanů, kritice politiků, odborářů i veřejného ochránce práv, došlo k jeho ukončení.

Klíčová slova: dávky hmotné nouze, karta sociálních systémů, příspěvek na péči, sociální politika, sociální transfery, státní sociální podpora, výdaje státního rozpočtu.

Cíl práce

Cílem práce je zhodnocení projektu Karty sociálních systémů (sKarty). V práci bude popsán proces, který vedl k samotnému zavedení a následnému užívání sKaret v oblasti nepojistných sociálních dávek v České republice. Novým systémem výplat dávek mělo dojít zejména k úspoře vládních výdajů. Prostřednictvím sKaret se dávky vyplácely přibližně 21 měsíců, kdy nedostatky a problémy, stejně jako jisté přínosy a pozitiva tohoto projektu, budou v této práci blíže identifikovány. I když byl projekt ukončen, budou v závěru práce navrženy změny a úpravy, které by měly být vládou, v případě dalšího návrhu týkající se změn výplat těchto dávek, zváženy a zapracovány. Na základě zpracovaných dat bude v rámci práce zhodnocena možná úspora vládních výdajů spojených se zavedením sKarty v Olomouckém kraji, a provedena analýza výše nepojistných sociálních dávek vyplacených od 1. 1. 2012 do 30. 4. 2014 ve srovnání s celkovými výdaji státního rozpočtu tohoto typu.

Metodika práce

Vzhledem k zaměření této práce budou informace získávány z platných legislativních norem a odborného periodika na téma sociálních systémů, sociálních transferů a Karty sociálních systémů v České republice. Dále budou nastudovány zprávy z tisku, statistické údaje a aktuální informace budou čerpány z internetových zdrojů.

Významným zdrojem dat bude také databáze Ministerstva práce a sociálních věcí a Úřadu práce České republiky, zejména Krajské pobočky v Olomouci. Při zpracování práce bude využito i nabytých zkušeností z vlastní praxe a dále informací získaných konzultacemi s pracovníky zmíněných institucí.

Získané informace budou uvedeny v teoretické části. V rámci této bakalářské práce budou zpracována data vyplacených nepojistných sociálních dávek v Olomouckém kraji dle jednotlivých typů a dle způsobů výplaty. Na základě propočtu jednotlivých ukazatelů budou následně zjištěny výstupy, na základě kterých bude možné vyhodnotit přínos zavedeného projektu pro Olomoucký kraj.

Období, ve kterém jsou jednotlivé ukazatele hodnoceny, bylo zvoleno s ohledem na skutečnost, že od ledna 2012 došlo v České republice k sjednocení rozhodování, řízení a administrativní činnosti spojené s výplatou nepojistných dávek, kdy tato funkce připadla jedinému orgánu, kterým se stal Úřad práce ČR. Zároveň také nabyla účinnosti vyhláška, kterou se zásadním způsobem změnil zavedený způsob výplat těchto dávek.

Při zpracování získaných dat bude použit výpočet meziročního tempa růstu a bazického indexu.

Meziroční tempo růstu bude vypočítáno ze vztahu

$$K_t = y_t / y_{t-1}$$

kde y_t bude hodnota časové řady v období t .

Bazický index bude odvozen ze vztahu

$$K_t = y_t / y_0$$

kde y_0 bude hodnota období, ke kterému je bazický index vztažen.

Na základě těchto výpočtů budou dále hodnoceny a vypracovány závěry, které by byly bývaly řešily nedostatky projektu sKarta a v případě, kdy by vláda realizovala podobný systém výplat, by měly být zcela jistě brány v úvahu. Projekt byl ukončen, ale analýza kromě některých funkčních stránek odhalila celou řadu nedostatků, které by měly být do

budoucná zvažena při dalších změnách a úpravách ve způsobu výplat systému nepojistných sociálních dávek v České republice.

Při tvorbě této práce bude použito několik metod, kterými jsou studium odborné literatury, deskripce, komparace, analýza a syntéza.

Zhodnocení výsledků a doporučení

Projekt sKarty byl ministerstvem zaveden jako nástroj sloužící ke snížení deficitu státního rozpočtu, kdy finanční úspora státních výdajů měla být vyšší než 200 milionů Kč ročně.

Obchodní soutěž o nejvhodnější návrh vyhrála Česká spořitelna a.s., se kterou Ministerstvo práce a sociálních věcí na konci ledna 2012 podepsalo smlouvu na 12 let. Veškeré náklady související s výrobou a distribucí sKarty nesla sama Česká spořitelna, a.s.

V první fázi celého projektu došlo k proškolení zaměstnanců úřadu práce, které, i přes administrativní náročnost spojenou s sKartou, nebyly po personální stránce nijak posíleny a zaškolení probíhalo v rámci běžné pracovní doby. Druhá fáze – spuštění systému – začala v srpnu 2012, kdy zaměstnanci úřadu práce začali zakládat žadatelům o dávky nové žádosti o sKarty. Tento postup byl značně náročný hlavně pro zaměstnance úřadu, neboť ti byli zatíženi jak po stránce časové, tak administrativní i psychické. Také většina občanů byla s novým způsobem výplaty nespokojená, jejich postoj k celému projektu byl negativní, odmítavý, někdy až konfliktní.

V praxi se sKarta stala zátěží hlavně pro osoby zdravotně postižené, kterým měla sloužit jednak jako karta platební, ale zároveň jako průkaz prokazující stupeň jejich zdravotního postižení. Této skupině osob způsoboval nedostatek a nedostupnost bankomatů a platebních terminálů v používání sKarty značné problémy. Další zátěží se sKarta stala pro osoby pobírající dávky hmotné nouze. Původně měly být sKarty zavedeny pro kontrolu využívání těchto dávek, avšak praxe ukázala, že ve většině případů neuměli tito lidé se svěřenými prostředky řádně hospodařit a nakládali s sKartou zcela nezodpovědně (ztráty, zničení, zablokování atd.). Docházelo tak k situacím, kdy se vlastní vinou nedostali ke svým prostředkům, tím narůstala administrativa, a také se zvýšilo agresivní chování těchto žadatelů vůči samotným úředníkům úřadu práce.

V analýze konkrétních dat Úřadu práce z Olomouckého kraje bylo dokázáno, že vývoj i výdaje na nepojistné sociální dávky kopíroval celostátní trend a také ani v tomto kraji nedošlo k dosažení plánované úspory na poštovním.

Tabulka 1: Problémy sKarty a navrhovaná řešení

Problémy stávající sKarty	Navrhované řešení
1. Fáze návrhu projektu	
sKarta jako komerční produkt	využít zahraniční zkušenosti a zavést kartu jako, tzv. kartu "dobíjecí"
sKarta jako veřejná listina s funkcí platební, identifikační a autentizační	karta pouze funkcí platební; zajištění ochrany osobních údajů
vyplácení dávek důchodového pojištění v rámci projektu	provázání všech sociálních transferů do jedné sítě
podmínky projektu splnitelné pouze pro Českou spořitelnu, a.s.	možná účast v novém projektu i pro konsorcia bank; garance státu; kontrola státu
2. Fáze implementace projektu	
korupce při výběru dodavatele	transparentní veřejná soutěž s elektronickou aukcí
složitá administrativa při zakládání a vydávání sKarty	zjednodušení byrokratického aparátu, zamezení opakovanému zadávání informací
velká zátěž na pracovníky úřadu práce	vydávání karet svěřit vítězi projektu; delší čas na proškolení zaměstnanců; lepší koordinace mezi úřadem práce a bankou
3. Fáze užívání projektu	
nezodpovědnost klientů sKaret (opakované ztráty, zničení aj.)	osvěta klientů; sankce za opakované vydávání karet; možnost odejmutí dávky při jejím zneužití
nevyzvednuté sKarty	zákonná povinnost k vyzvednutí a aktivování karty
problémy s používáním sKarty osobami zdravotně postiženými	povinnost komerčních bank upravit stávající síť bankomatů tak, aby byla vhodná i pro zdravotně postižené osoby (bezbariérový přístup, umístění štěrbiny pro kartu atd.), vydávání dokumentů v Braillově písmu; rozšíření sítě platebních terminálů např. i do hospiců, léčeben, domovů pro seniory atd.

Zdroj: vlastní zpracování

Vzhledem ke značným problémům a nedostatkům byl projekt sKarty v říjnu 2013 zrušen. Je zcela nepochybné, že je nutné vytvořit nový systém vyplácení nepojistných sociálních dávek, který by reflektoval změny v sociální oblasti státu a byl schopen reagovat na budoucí vývoj společnosti. Pokud by tedy vláda uvažovala o novém projektu "sKarta II.", měla by se zásadním způsobem poučit z chyb, které provázely projekt sKarta, a dále z chyb obdobných projektů fungujících v zahraničí.

Seznam použitých zdrojů

ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 350 s. ISBN 978-802-4737-249.

BAŠTÝŘ, Ivo. *Životní minimum v zahraničí a v České republice: srovnávací studie*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 1997, 168 s. ISBN 9788085529272.

BECK, Petr, HACAPERKOVÁ, Dana, KRÁLOVÁ Jarmila, NIEDERLE, Petr, *Dávky pro osoby v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením*. 1. vyd. Praha: Anag, 2012, 364 s. ISBN 9788072637447.

BŘESKÁ, Naděžda, BURDOVÁ, Eva, KEPKOVÁ, Michaela, VRÁNOVÁ, Lucie. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady 2012*. 14. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 223 s. ISBN 978-80-7263-739-3

DUKOVÁ, Ivana, DUKA Martin, KOHOUTOVÁ Ivanka. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 200 s. ISBN 9788024738802.

JURÍČKOVÁ, Lubica, IVANOVÁ, Kateřina, FILKA, Jaroslav. *Opatrovnictví osob s duševní poruchou*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 160 s. ISBN 9788024747866.

KRÁLOVÁ, Jarmila, RÁŽOVÁ, Eva. *Sociální služby a příspěvek na péči*. 4. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 463 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-807-2637-485.

KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2005, 502 s. ISBN 9788073570507.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008, 350 s. ISBN 978-807-3675-028

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Karta sociálních systémů (sKarta): Příručka uživatele*. Atos IT Solutions and Services, s.r.o., 28.11.2012, 140 s.

SAMUELSON, Paul Anthony, NORDHAUS, Wiliam D.. *Ekonomie: 19. vydání*. Vyd. 1. Praha: NS Svoboda, 2013, xxiv, 715 s., [4] s. obr. příl. ISBN 978-802-0506-290

TOŠOVSKÁ, Eva. *Makroekonomické souvislosti ochrany životního prostředí*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010, 201 s., Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-308-0.

VYBÍHAL, Václav. *Mzdové účetnictví 2014.: praktický průvodce: [zásadní změny v předpisech.]*, Praha: Grada, sv. Účetnictví a daně, 464 s. ISBN 9788024751207